

О.Є. Чорна. – К.: Центр навч. л-ри, 2013. – 156 с.

6. Остренко Т.Ю. Оптимізація формування фінансових ресурсів підприємства/
Т.Ю. Остренко, С.О. Левицька. – Х.: Вісник, 2012. – 69 с.

7. Подольська, В. О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / В. О. Подольська, О.В. Яріш. – К.: Центр навч. л-ри, 2010. – 488 с.

8. Семенова Т. В., Шамрицька А. С. Оптимізація структури капіталу підприємства/ Т. В. Семенова, А. С Шамрицька [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/optimizatsiya-strukturi-kapitalu-pidprijemstva>

Автори:

Гайдаєнко Ольга Миколаївна, к.е.н., доцент Одеського національного економічного університету, м. Одеса, Україна.

Славінська Марина Олександрівна, студентка 5 курсу Одеського національного економічного університету, м. Одеса, Україна.

Сфера наукових інтересів: управління витратами, аналіз власного капіталу підприємства, стратегічний аналіз.

Зв'язок з автором: oa1211@mail.ru

УДК 336.64

JEL M 41

**Гайдаєнко Ольга,
Фурман Вероніка**

Одеський національний економічний університет

**АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ БАЛАНСУ
ТОВ "ОДЕСЬКИЙ ОЛІЙНОЕКСТРАЦІЙНИЙ ЗАВОД"**

У статті досліджені основні аспекти аналізу грошових потоків та ефективності їх використання. Розглянуто і порівняно поняття платоспроможності та ліквідності. Проведено аналіз балансу ТОВ "Одеський олійноекстраційний завод" за 2010-2014 роки. Визначені основні шляхи підвищення ліквідності підприємства.

Ключові слова: ліквідність, платоспроможність, грошові потоки, ефективність управління грошовими потоками.

The article examines the main aspects of the cash flow analysis and their efficiency. The author defines the concept and objectives of solvency and liquidity. The author analysed Balance-Sheet of the LLC "Odessa Oil Extraction Plant" for 2010-2014 years. The author defined the main ways of increasing the company's liquidity.

Keywords: liquidity, solvency, monetary flows, the effectiveness of monetary flows management.

В статье исследованы основные аспекты анализа денежных потоков и эффективности их использования. Рассмотрены и сравнены понятия платежеспособности и ликвидности. Проведен анализ ООО "Одесский маслоэкстракционный завод" за 2010-2014 годы. Определены основные пути повышения ликвидности предприятия.

Ключевые слова: *ликвидность, платежеспособность, денежные потоки, эффективность управления денежными потоками.*

Ефективність управління грошовими потоками підприємства є досить актуальною темою, що хвилює в першу чергу підприємців, оскільки свідчить про загальний стан розвитку підприємства, є основою для його самофінансування та впливає на його ліквідність і платоспроможність.

Важливість вивчення грошових потоків обумовлюється тим, що вони обслуговують господарську діяльність підприємства в усіх її напрямках. Від якісного управління грошовими потоками залежить подальший розвиток підприємства та кінцевий результат його господарської діяльності [5].

У вітчизняній та зарубіжній економічній літературі цьому питанню присвятили свої праці такі науковці, як І. О. Бланк, Н. М. Деєва, О. І. Дедіков, Л. О. Коваленко, Л. Н. Павлова, А. М. Поддєрьогін, Л. М. Ремньова, Дж.К. Ван Хорн. Вони визначили, що оцінка фінансового стану є основою для виявлення можливості підвищення ефективності функціонування підприємства, а дослідження якості системи аналізу та планування грошових потоків забезпечує більш чітке виконання тактичних і стратегічних цілей промислових підприємств [4].

Основне завдання роботи – апробація методики дослідження ліквідності балансу підприємства як необхідної передумови аналізу грошових потоків підприємств.

Оскільки олійножирова галузь України є однією із найбільших, на її долю припадає більше 8% усієї виробленої продукції країни, проведемо дослідження на прикладі одного з підприємств цієї галузі, а саме на прикладі ТОВ "Одеський олійноекстракційний завод".

Аналіз фінансового стану підприємства є необхідним етапом для розробки планів і прогнозів фінансового оздоровлення підприємств. Крім того, оцінка фінансового стану є основною передумовою оцінювання системи аналізу і планування грошових потоків підприємств. З метою систематичного і усебічного оцінювання фінансового стану підприємства потрібно використовувати різні методи, прийоми та методики аналізу. Це уможливить критичну оцінку фінансових результатів діяльності підприємства як у статичі за певний період, так і в динаміці – за низку періодів, дасть змогу визначити «больові точки» у фінансовій діяльності та способи ефективнішого використання грошових ресурсів, їх раціонального розміщення.

Аналіз грошових потоків пов'язаний із з'ясуванням причин, які

впливають на збільшення (зменшення) припливу грошових коштів та збільшення (зменшення) їх відпливу. Це можна робити як за довгостроковий період (декілька років), так і за короткостроковий (квартал, рік). Такий аналіз має безперечний інтерес, якщо він буде здійснений за період, що відображає певний етап в діяльності підприємства, наприклад, з моменту створення, випуску нової продукції, закінчення реконструкції тощо [2].

Важливим показником, який характеризує фінансові позиції підприємства, є платоспроможність, яка розкривається через здатність підприємства вчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями. Спроможність підприємства швидко погасити свою заборгованість характеризується ліквідністю його балансу, яка визначає рівень покриття зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких на гроші відповідає терміну погашення заборгованості.

В економічній літературі досить часто ототожнюються поняття ліквідності та платоспроможності підприємства. Ліквідність передбачає наявність ліквідних активів, за допомогою яких підприємство зможе погасити свої борги та розраховатися за фінансовими зобов'язаннями навіть з порушенням термінів погашення, що передбачені контрактами. Ліквідними активами виступають ті статті активів, які можливо швидко реалізувати, перетворити на готівкові або безготівкові кошти, а також усі види грошових коштів й короткострокові фінансові інвестиції (цінні папери), залишки готової продукції, незавершене виробництво, дебіторська заборгованість (не безнадійна), готівкові кошти у касах. Платоспроможним вважається те підприємство, в якого загальні активи більші, ніж короткострокові та довгострокові зобов'язання. Платоспроможність підприємства розглядається у широкому значенні відносно якості фінансового стану підприємства, порівняно з ліквідністю, так як передбачає не лише здатність конвертування оборотних активів у грошові кошти, а й фінансову стійкість.

Отже, ліквідність підприємства відображає його здатність розраховуватися за своїми поточними зобов'язаннями наявними оборотними шляхом швидкого конвертування їх у грошові кошти, а платоспроможність виявляє здатність підприємства розраховуватися за власними поточними зобов'язаннями тільки наявними на підприємстві грошовими коштами та їх еквівалентами. Тобто поняття ліквідності є ширшим, ніж поняття платоспроможності підприємства [3].

Ліквідність балансу – це рівень покриття зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких у гроші відповідає терміну погашення зобов'язань. Аналіз ліквідності балансу полягає у порівнянні статей активу, що згруповані за ознакою ліквідності та розташовані у порядку її спадання, зі статтями пасиву, що згруповані за ознакою строковості і розміщені в порядку збільшення термінів погашення зобов'язань. Для

визначення ліквідності балансу групи активів і пасивів зіставляють між собою.

Залежно від ступеня ліквідності активи підприємства розділяються на такі групи:

A1 – високоліквідні – «грошові кошти і поточні фінансові інвестиції»;

A2 – швидколіквідні – уся дебіторська заборгованість, що буде погашена за умовами договорів;

A3 – повільноліквідні – запаси, поточні біологічні активи, інші оборотні активи, витрати майбутніх періодів;

A4 – важколіквідні необоротні активи та необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття.

Пасиви балансу групуються за терміновістю їхньої оплати:

П1 – найбільш термінові – поточна кредиторська заборгованість;

П2 – короткострокові – короткострокові кредити банків;

П3 – довгострокові – довгострокові зобов'язання і забезпечення;

П4 – постійні – зобов'язання перед власниками, формування власного капіталу та зобов'язання пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття.

Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо: $A1 \geq P1$; $A2 \geq P2$; $A3 \geq P3$; $A4 \leq P4$.

Необхідною умовою абсолютної ліквідності є виконання перших трьох нерівностей; четверта нерівність має так званий балансуючий характер, її виконання свідчить про наявність у підприємства власних обігових коштів [1].

Порівняння A_1-P_1 та A_2-P_2 дозволяє виявити поточну ліквідність підприємства, що свідчить про платоспроможність (неплатоспроможність) в найближчий час. Порівняння A_3-P_3 відображає перспективну ліквідність, на основі якої прогнозується довгостроково орієнтована платоспроможність.

Проведемо аналіз балансу ТОВ "Одеський олійноекстраційний завод" за 2010-2014 роки, визначимо його ліквідність і платоспроможність.

Аналіз ліквідності балансу ТОВ "Одеський олійноекстраційний завод" за 2010-2014 рр. показав, що впродовж усього періоду баланс підприємства в цілому є абсолютно неліквідним, а саме:

- $A1 < P1$, що свідчить про те, що на протязі п'яти років підприємство не має достатньої кількості найбільш ліквідних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань, тобто ліквідність балансу не є абсолютною;

- $A2 < P2$ – короткострокові зобов'язання перевищують активи, що швидко реалізуються. Це означає, що підприємство не зможе розрахуватися з кредиторами після отримання грошових коштів від реалізації своєї продукції;

- $A3 < P3$ – у 2010-2013 роках, але у 2013-2014 роках $A3 > P3$, що було

зумовлено відсутністю довгострокових зобов'язань та доходів майбутніх періодів, Це означає, що підприємство повністю покрило довгострокові зобов'язання, що позитивно позначилося на платоспроможності підприємства.

- $A4 > П4$ – підприємство не дотримується мінімальних умов фінансової стійкості - наявності власних оборотних коштів. На основі цього можна судити про фінансову нестабільність підприємства.

Таблиця 1

Аналіз ліквідності балансу ТОВ "Одеський олійноекстраційний завод"
за 2010-2014 роки

Актив	На кінець року				
	2010	2011	2012	2013	2014
A1	355	2279	2796	3891	2574
A2	4576	6929	2325	1629	4393
A3	1395	3031	7718	5643	6296
A4	137199	136978	134091	130689	127429
Баланс	143525	149217	146930	141853	140870
Пасив	На кінець року				
	2010	2011	2012	2013	2014
П1	П1	П1	П1	П1	П1
П2	П2	П2	П2	П2	П2
П3	П3	П3	П3	П3	П3
П4	П4	П4	П4	П4	П4
Баланс	Баланс	Баланс	Баланс	Баланс	Баланс

Отже, у досліджуваному п'ятирічному періоді ТОВ "Одеський олійноекстраційний завод" має недостатній обсяг активів для забезпечення своїх поточних зобов'язань, що негативно впливає на фінансовий стан підприємства.

Але такі риси притаманні розвитку не лише ТОВ "Одеський олійноекстраційний завод", а усіх підприємств олійножирової галузі. Основними причинами неплатоспроможності можуть бути:

- прорахунки у вивченні міжнародних ринків продукції, яка пропонується підприємством;
- невиконання зовнішньоекономічних контрактів за строками поставок продукції, порушення її структури та асортименту, зниження якості;
- підвищення собівартості продукції;
- втрата каналів реалізації і постійних покупців, замовників в умовах міжнародної конкуренції
- неплатоспроможність самих покупців і замовників з різних на це

причин;

- невиконання плану прибутку і нестаток власних джерел фінансування підприємства;
- неврахування процесів глобалізації і як наслідків - тиску конкурентів, зміни попиту та інфляційних процесів;
- неврахування змін податкової політики;- значне відволікання коштів у дебіторську заборгованість та у надлишкові виробничі запаси;
- низьке обертання оборотного капіталу [1].

В останні роки спостерігається загальне зниження об'єму виробництва і реалізації продукції по всій галузі. Це зумовлено тим, що олійножирова галузь в Україні в основному експорторієнтована. Тому через зниження попиту на міжнародному ринку навіть ведучі підприємства вимушені скорочувати кількість виробленої продукції. Крім того, загальне зниження платоспроможності підприємств олійножирової галузі України спричинено дією ще однієї обставини – впровадженням нових технологічних процесів і, згодом, нових інноваційних видів продукції. Причина цього очевидна – кожне підприємство прагне спростити і зробити більш економічно вигідним свій процес виробництва та бути на крок попереду конкурентів. Але такі впровадження, хоч і проявляють свою вигідність у майбутньому, на початковій стадії своєї реалізації є досить витратними, і створюють ризик дефіциту коштів підприємства у найближчі роки та, відповідно, неможливість покрити свої зобов'язання.

На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що в ТОВ "Одеський олійноекстраційний завод" на даний момент ситуація не є критичною, але може стати такою, якщо не будуть прийняті відповідні заходи для поліпшення фінансового стану. Більш значна нестача ліквідності призведе до того, що підприємство не буде в змозі оплатити свої поточні борги і зобов'язання. Це може призвести до інтенсивного продажу довгострокових вкладень і активів, а в найгіршому випадку – до неплатоспроможності та банкрутства.

На основі більш детального аналізу встановлюються основні проблеми, що виникають у процесі невмілої та неправильної організації руху грошових коштів, пошуку шляхів підвищення і зміцнення фінансової стабільності на підприємстві [6].

Для покращення ефективності діяльності та фінансового стану в цілому ТОВ "Одеський олійноекстраційний завод" необхідно вжити застосовувати якісне і ефективне планування грошових потоків, оскільки від спроможності своєчасно та в необхідному розмірі генерувати останні залежать платоспроможність підприємства та ліквідність його активів. При цьому слід мати на увазі те, що:

- грошові потоки можуть виникати лише в результаті активної

економічної поведінки підприємства;

- вони є невід'ємною складовою фінансового та операційного циклів, а це вимагає узгодження управлінських рішень між усіма напрямками управління фінансами підприємства;

- управління грошовими потоками значно залежить від управлінських рішень, бо, по-перше, потребує відповідного інформаційного наповнення системи прийняття цих рішень і, по-друге, передбачає однозначність трактування та чіткість доведення до виконавців вже прийнятих рішень, а також забезпечення зворотнього зв'язку – моніторингу, корегуванню та перегляду фінансових рішень.

Таким чином, реалізація цілісної системи планування, прогнозування, аналізу та контролю за грошовими потоками, які формуються в результаті діяльності підприємства, передбачає:

- планування і прогнозування грошових потоків та складання відповідних внутрішніх фінансових документів;

- складання бюджету грошових потоків, що відіграє важливу роль у процесі організації операційної, інвестиційної, фінансової діяльності;

- здійснення контролінгу виконання бюджету грошових потоків та розрахунок планових показників звіту про рух грошових коштів;

- корегування планових величин відповідно до зміни внутрішніх і зовнішніх умов реалізації бюджету грошових потоків.

Сукупність конкретних методів, підходів, прийомів і форм управління грошовими потоками, що використовуються підприємством для організації руху грошових коштів у часі і просторі відповідно до визначених критеріїв і цілей, формує модель управління грошовими потоками підприємства, яка має розв'язати індивідуально визначені кожним підприємством завдання, враховуючи особливості його фінансово-господарської діяльності, положення фінансової стратегії, а також умови зовнішнього та внутрішнього середовищ їх реалізації.

Формування даної моделі є важливою складовою процесу управління грошовими потоками, і, відповідно, його платоспроможністю й ліквідністю.

Література:

1. Дахно І.І., Бабіч Г.В., Барановська В.М. / Зовнішньоекономічний менеджмент [Електронний ресурс]: навчальний посібник / І.І. Дахно, Г.В. Бабіч, В. М. Барановська. - К.: Центр учбової літератури, 2012. - 568 с. – Режим доступу до ресурсу: http://pidruchniki.com/13820322/ekonomika/analiz_likvidnosti_platospromozhnosti_pidpriyemstva

2. Довгаль О. Методика аналізу грошових потоків підприємства [Електронний ресурс] / О. Довгаль // XVIII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД». – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/3239>.

3. Лисун І. Ю. Економічна суть ліквідності та платоспроможності [Електронний ресурс] / І. Ю. Лисун – Режим доступу до ресурсу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6378/1/Лисун%20І.%20Ю.%20Економічна%20суть%20ліквідності%20та%20платоспроможності.pdf>.

4. Марусяк І. Б. Ефективність управління грошовими потоками підприємства [Електронний ресурс] / І. Б. Марусяк – Режим доступу до ресурсу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/4869/1/143.pdf>.

5. Некрасенко Л. А. Напрями удосконалення управління грошовими потоками суб'єктів господарювання [Електронний ресурс] / Л. А. Некрасенко, І. М. Гнилоцир – Режим доступу до ресурсу: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/2011/v2i3/118.pdf>.

6. Приходько Я. В. Теоретичні підходи до визначення та оцінки платоспроможності підприємства [Електронний ресурс] / Я. В. Приходько // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки, №4/2013 – Режим доступу до ресурсу: <http://bulletin.uabs.edu.ua/store/eco/2013/782961D82F1A49A57C66776E9FE2E374.pdf>.

Автори:

Гайдаєнко Ольга Миколаївна, к.е.н., доцент Одеського національного економічного університету, м. Одеса, Україна.

Фурман Вероніка Віталіївна, студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету, м. Одеса, Україна.

Сфера наукових інтересів: грошові потоки, аналіз ліквідності підприємства, стратегічний аналіз.

Зв'язок з автором: veronika.furman@mail.ru

УДК 658.27
JEL M 41

Гайдаєнко Ольга,
Ольга Швець
Одеський національний економічний університет

**ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ
ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПРИКЛАДІ ПАТ «ОДЕСКАБЕЛЬ»**

У статті дано огляд результатів факторного та кореляційного-регресійного аналізу, виробленого по ряду показників

Дано рекомендації підвищення ефективності використання основних засобів

***Ключові слова:** основні засоби, ефективність використання основних засобів, фондовіддача, факторний аналіз, кореляційно-регресійний аналіз*